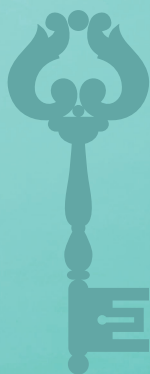

Valjalo bi znat'!

O SVOJOJ
SIGURNOSTI I
ZAŠTITI!

.....
Nikola Ilić

Transrodna si, rodno varijantna i/ili interpolna osoba i želiš da znaš više o svojoj sigurnosti i zaštiti?

U ovoj kratkoj brošuri naći ćeš informacije:

- Šta predstavljaju sigurnosti i zaštita?
- Sigurnost i zaštita u okviru porodice i škole?
- Zakoni i zakonski okvir Crne Gore koji štiti tvoja prava?
- Načini reagovanja u slučaju nasilja?
- Šta je internet sigurnost?
- Savjeti o zaštiti i sigurnosti za seks radnice/ke?
- Kome možeš da se obratiš za podršku?

I još ponešto što bi **valjalo znat'**

Želimo da naša zajednica bude informisana o svojim pravima, kao i načinima kako da ih ostvari! Zato uzmi ovu brošuru da saznaš sve što ti može VALJATI u očuvanju tvoje sigurnosti i zaštite!

Mi, transrodne, rodno varijantne i interpolne osobe smo građani/ke Crne Gore, te stoga smatramo da je neophodno da posjedujemo informacije o našim pravima, kako bismo ih ostvarili/e, te kako bismo se zaštitili/e od kršenja istih. Od velike je važnosti znati svoja prava i imati pristup svim servisima zaštite jer je to osnovno pravo svake individue i pojedinca.

Zato uplovi u svijet informacija koje ti pružamo u ovoj brošuri!

Ova publikacija je finansirana od strane #EKHN u okviru #SoS_ projekat. Stavovi izraženi u ovoj publikaciji predstavljaju stavove autora/ki, te ne predstavljaju stavove i mišljenja EKHN.

This publication is funded by #EKHN in framework of #SoS_ project. The views described herein are the views of the authors, and do not represent the views or opinions of EKHN.

Šta predstavljaju sigurnost i zaštita?

Sigurnost je proces održavanja prihvatljivog nivoa rizika.

Kada kažemo da je sigurnost proces, onda mislimo na činjenicu da se sigurnost ne može kupiti kao proizvod ili usluga, već da je to proces u kome se koriste različiti proizvodi i usluge, procedure i pravila, ali se smatra i to da postoje drugi bitni elementi kao što su edukacija, podizanje svijesti i stalno praćenje stanja u ovoj oblasti.

Ne postoji apsolutna sigurnost. Uz različite metode zaštite, treba imati u vidu i ljudski faktor, sa svim slabostima. Naravno, ovo su sve opšte definicije, sigurnost takođe predstavlja kompleksan lični osjećaj i za različite individue, različitu stvar znači.

Razlika između pojmova sigurnost i zaštita je u sledećem:

- **Zaštićeno:** Malo vjerovatno da će izazvati fizičko oštećenje.
- **Sigurno:** Imunost na spoljne napade.
- **Zaštita:** Prvenstveno zaštita od slučajnih događaja.
- **Sigurnost:** Prvenstveno zaštita od namjernih događaja. ¹

¹ <https://www.doccity.com/sr/zastita-informacija-beleske-itd/1987738/>

Načini reagovanja u slučaju ugrožavanja sigurnosti?

Bez obzira u kom se okruženju nalazili ili ko bivao nasilnik/ca sa kojim se suočavamo, niko od nas ne treba da trpi bilo kakav vid nasilja. Postoji nekoliko opcija ukoliko želiš da prekineš nasilje!

Prva stanica koju možeš kontaktirati u slučaju nasilja jeste policija (122). Nakon što primi poziv, policija je u obavezi da izađe na lice mjesta, zaustavi nasilje i zaštititi žrtvu (patrola je dužna da odmah obavijesti nadležnog policijskog službenika o svakom nasilju u porodici ili o neposrednoj opasnosti od njega). Dakle, policija u patroli, kao ni dežurna služba u policiji, nisu zaduženi za procjene, u smislu da li je neka situacija urgentna ili nije, i ukoliko odmah ne obavijeste nadležnog policijskog službenika, oni krše zakon. Takođe, uvijek je korisno tražiti LGBT kontakt policajca koji je obučen za konkretnu temu.

Ovlašćenja Centra za socijalni rad proizilaze iz Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti i pratećih pravilnika, kojim su propisane nadležnosti i mjere koje centri za socijalni rad preduzimaju u cilju pružanja neophodne zaštite od nasilja u porodici, prema tome možeš se obratiti i centrima za socijalni rad. Takođe, policija kao jednu od svojih obaveza, prilikom prijavljivanja nasilja, ima da obavijesti centar za socijalni rad.

Ukoliko do ugrožavanja sigurnosti dođe, prvi koraci su, ukoliko je u tom trenutku moguće, obrati se institucijama koje smo već pomenuli.

Ako si čuo/la za mogući napad ili bilo kakvo ugrožavanje tvoje sigurnosti obavijesti osobe, uprave ili institucije koje su ti od povjerenja:

- 🚒 Kao mjeru predostrožnosti uvijek uz sebe možeš imati neko sredstvo kojim možeš onesposobiti prijatnju dovoljno da uspiješ da pobjegneš i pronađeš pomoć.
- ✅ Ako potencijalna opasnost postoji, kreći se u grupama i izbjegavaj mračna mjesta i mjesta na kojima nema ljudi.

Ako ti je ugrožena sigurnost imamo nekoliko savjeta:

- ✅ Pođi u najbližu zaštićenu prostoriju ili mjesto i pozovi pomoć. Ukoliko se nađeš u situaciji da te neko napadne stavi se u tzv. "položaj fetusa" koji će te zaštititi od ozbiljnijih povreda i sakriti mjesta na kom su ti vitalni organi (skupiti se na podu tako da ti ruke pokrivaju glavu a noge abdomen)
- ✅ Ukoliko misliš da te neko prati odmah se obrati najbližem policajcu ili uđi u najbliži butik, market, lokal ili neko osvijetljeno mjesto na kom ima ljudi
- ✅ Ukoliko ulaziš u neku prostoriju kao mjeru predostrožnosti, pogledaj gdje su izlazi, koliko je prostorija velika, da li ima mjesta na kojima bi mogao/la da se skloniš i pozoveš pomoć.

Sigurnost i zaštita u našem okruženju?

Često mjesta koja bi trebala da su najsigurnija za nas, a pod koja spadaju porodični dom, partnerski odnosi, škole, univerziteti, radna mjesta itd, bivaju ona na kojima smo izloženi određenim vidovima nasilja, maltretiranja, kako fizičkog tako i psihičkog.

Nasilje unutar porodice?

Iako je porodica osnovna jedinica društva i prvo "mjesto" sa kojim imamo susret, dešava se da, usljed usvojenih stavova društva ali i ličnih nesigurnosti članova/ica naših porodica, brige od strane porodice, osjećaja bespomoćnosti ali i straha od okoline i reakcija iste, podrška koja nam je potrebna, prilikom otkrivanja svog identiteta, izostane.

Osim što se dešava izostajanje podrške, nerijetko dolazi i do ugrožavanja sigurnosti nas samih od strane članova/ica naših porodica. Zbog uglavnom snažnih emocija i veza koje imamo prema porodici, često odlučujemo da se sami suočavamo sa nasiljem u kontinuitetu bez preduzimanja mjera zaštite i zalaganja za prekid istog.

Sigurnost unutar škole?

Škola je takođe, kao i porodica jedna od prvih mjesta sa kojima se susriječemo još od djetinjstva.

Takođe, jedno od odredišta koje bi trebalo da nam garantuje sve vidove sigurnosti i zaštite kada su u pitanju naša prava ali i svakodnevni odnosi sa učenicima/cama ali i prosvjetnim radnicima/cama. Nažalost, ovo je takođe mjesto na kom smo nekad izloženi različitim vidovima nasilja i diskriminacije. Ukoliko si učenik/ca, student/kinja, možeš se obratiti psihološko-pedagoškoj službi tvoje škole/fakulteta i oni su dužni preduzeti mjere kao što su obavještanje policije, centara za socijalni rad i započinjanje postupka protiv nasilnika/ce

Šta je internet sigurnost?

Privatnost na internetu je široko, slojevito i često diskutovano pitanje. Ugrožavanje privatnosti i krađa ličnih podataka, pored ugrožavanja tvojih osnovnih prava, može da ima drastične posljedice i da rezultira krađom identiteta i prevarom.

Generalno, privatnost može biti ugrožena na dva načina:

- Našim nesmotrenim činom pri korišćenju internet servisa ili krađom baze podataka o ličnosti neke državne službe ili web servisa na koji smo se registrovali.
- Sakupljanjem podataka o našem računaru i praćenje naše cjelokupne internet komunikacije od strane trećih lica.
- Prema navodima firme "Abine" koja se bavi privatnošću na internetu, trenutno preko 200 kompanija koristi preko 600

različitih tehnika za praćenje našeg ponašanja na internetu.

- Prva i i dalje najčešće korišćena metoda praćenja našeg ponašanja na web-u je korišćenjem kolačića(cookies)
- Veb lokacije za upoznavanje, lični oglasi na mreži ,aplikacije za pametne telefone daju strejt, gej, bi i kvir trans muškarcima i ženama, cis osobama, nebinarnim osobama, šansu da upoznaju druge muškarce, žene, nebinarne osobe za sve, od prijateljstva i dugoročne veze, do izlazaka i povremenog seksa. Mnoge od ovih platforma ti omogućavaju da se identifikujete kao trans, i tražite druge trans muškarce, žene, nebinarne osobe.

Nekoliko savjeta ukoliko koristite ili želite da koristite neki ovakav sajt, aplikaciju itd.:

- Oduči unaprijed ako ideš da otkriješ svoj trans status na svom profilu ili oglasu. Ako otkriješ, budite pripremljen/a za pitanja o tvom pol i tijelu. Ovo može biti prilika da izraziš svoju seksualnost, sklonosti i želje.
- Ako se povezuješ sa nekim, razmisli o sastanku u neutralnom javnom prostoru (npr. kafić ili park) prije samog sastanka. Ovo će dozvoliti da i ti I druga strana znate da li nastavljate sa sastankom.
- Razmisli o obavještavanju prijatelja kada i gdje se sastaješ sa nekim, kao mjera predostrožnosti.

- ! Ukoliko posjeduješ više profila iz razloga što se javno ne identifikuješ kao trans, nije pametno pratiti iste ljude sa profila za dejting i profila na socijalnim mrežama, jer to povećava šansu da tvoj identitet bude otkriven.

Savjeti o zaštiti i sigurnosti za seks radnice/ke?

- Seksualni rad može biti održiv (a ponekad i zabavan) način da se izdržavaš i plaćaš za hormone i operacije. Neki od nas rade seksualni rad samo kako bi zaradili novac, drugi smatraju da to može takođe biti podizanje samopouzdanja, potvrđivanje naših identiteta i tijela kao poželjnih.
- Kao i neke druge vrste rada, i seks rad može biti rizičan po tebe, jer dolaziš u kontakt sa nepoznatim osobama. Iz tog razloga je važno da imate plan kako da se zaštitite ako se ikada pojave rizične situacije.

Prije sastanka

Pronađi pouzdanog prijatelja koji će nazvati prije i posle sastanka. Obavijestite ih o imenu, telefonskom broju klijenta, broj e-pošte i / ili registarske tablice (ili pretvarajte se da to radite pred klijentom), u slučaju da sastanak pođe loše. Ovo omogućava da klijent misli da će biti nekoga ko zna gdje si i ko će upozoriti policiju ako nestaneš.

- Rad u parovima ili u grupama može ti pomoći ako radiš na ulici. Piši brojeve registarskih tablica klijenata sa kojima idu i tvoji prijatelji, tvoji prijatelji neka rade isto za tebe.
- Uvijek nosi kondome i lubrikante! Ne oslanjaj se na klijenta koji ti to treba donijeti. Možeš dobiti besplatne kondome iz većine centara zajednice i seksualnog zdravlja, klinike, kao što je na primjer NVO Juventas iz Podgorice, u drop in centru možeš doći i dobiti kondome i lubrikante (Vučedolska 9)
- Nošenje sjaja za usne ili balzam za usne može ti pomoći da spriječiš da dođe do posjekotina na usnama, posebno zimi.

Rezovi na usnama će povećati rizik od dobijanja HIV-a i drugih PPI.

Izbegavaj nošenje ogrlica ili marama! Oni se mogu koristiti za gušenje ako sastanak ide loše.

Na sastanku

Nikada ne vjeruj klijentu! Uvijek pretpostavljaj da te klijenti lažu.

Ako možeš, nosi samo zdravstvenu knjižicu za lični dokument, tako da ako te opljačkaju nećeš izgubiti svoju ličnu kartu, ali ako trebaš da odeš u bolnicu moći ćeš dobiti zdravstvenu uslugu.

Budi jasna/an i čvrst/a u vezi sa cijenama i ograničenjima! Ako više voliš da koristiš kondome, budi čvrst/a u vezi toga, čak i ako ti nude dodatni novac ili kažu da neće imati seks s kondomom. Bolje izgubiti novac i naći drugog klijenta nego da rizikuješ svoje zdravlje!

Ne plati, nema igranja. Pobrini se za svoje klijente da ti plaćaju unaprijed.

Termini sa više klijenata istovremeno mogu biti rizični! Ako osjetiš da ti je neprijatno, skloni se odatle odmah.

Ako se osjećaš ugroženo ili nelagodno, izađite napolje što brže možeš!

Nazovi 122 ako se ne osjećaš bezbjedno ili prijavi incident svojoj lokalnoj trans organizaciji ili organizaciji za seks radnike/ce.

Posle sastanka

Ako na sastanku nešto pođe po zlu zbog čega se osjećaš nesigurno, razmisli da prijaviš to svojoj lokalnoj trans organizaciji ili policiji.

Zakoni i zakonski okvir Crne Gore koji štiti tvoja prava?

Ustav Crne Gore zabranjuje neposrednu i posrednu diskriminaciju „po bilo kom osnovu“ (čl. 8), pri čemu ne nabraja nijedan poseban osnov, pa ni seksualnu orijentaciju i/ili rodni identitet. Ustav zabranjuje i izazivanje ili podsticanje mržnje ili netrepeljivosti po bilo kom osnovu (čl. 7). Posebnom odredbom proglašena je i jednakost svih lica pred zakonom, bez obzira na bilo koje lično svojstvo (čl. 17, st. 2).

Zakon o zabrani diskriminacije zabranjuje diskriminaciju zasnovanu, pored ostalog, i na seksualnoj orijentaciji, rodnom identitetu i/ili interseksualnim karakteristikama (čl. 2, st. 2). U poglavlju u kome su navedeni posebni oblici diskriminacije, u članu pod nazivom “Diskriminacija po osnovu rodnog identiteta, seksualne orijentacije i/ili interseksualnih karakteristika” (čl. 19), predviđeno je da se diskriminacijom smatra “svako pravljenje razlike, nejednako postupanje ili dovođenje u nejednak položaj lica po osnovu rodnog identiteta, seksualne orijentacije i/ili interseksualnih karakteristika”, kao i da svako ima pravo da izrazi svoj rodni identitet, seksualnu orijentaciju i/ili interseksualne karakteristike, ali i da se ne može pozvati da se o tome javno izrazi.”

Zaštita od diskriminacije po osnovi rodnog identiteta garantovana je i Zakonom o rodnoj ravnopravnosti, kojim se u crnogorsko nacionalno zakonodavstvo direktno zabranjuje diskriminacija po osnovu prilagođavanja pola svom rodnom identitetu, naime „Diskriminacijom se smatra svako postupanje kojim se žena zbog trudnoće ili majčinstva, kao i drugo lice zbog promjene pola, dovode u nepovoljniji položaj u odnosu na druga lica, prilikom zapošljavanja, samozapošljavanja, ostvarivanja prava po osnovu socijalne

zaštite i drugih prava." Istim zakonom je i predviđena novčana kazna za pravno lice u iznosu od 1000 do 10 000 eura ukoliko lice zbog prilagođavanja pola svom rodnom identitetu, dovede u nepovoljniji položaj u odnosu na druga lica, prilikom zapošljavanja, samozapošljavanja, ostvarivanja prava po osnovu socijalne zaštite i drugih prava (član 4 stav 3). Članom 1 se kao predmet zakona definiše „način obezbjeđivanja i ostvarivanja prava po osnovu rodne ravnopravnosti, u skladu sa međunarodnim aktima i opšte prihvaćenim pravilima međunarodnog prava, kao i mjere za eliminisanje diskriminacije po osnovu pola i stvaranje jednakih mogućnosti za učešće žena i muškaraca, kao i lica drukčijih rodni identiteta u svim oblastima društvenog života". I definicijom rodne ravnopravnosti u članu 2 ravnopravnost se garantuje i licima drukčijih rodni identiteta „u svim oblastima javnog i privatnog sektora, jednak položaj i jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava i sloboda i korišćenje ličnih znanja i sposobnosti za razvoj društva, kao i ostvarivanje jednake koristi od rezultata rada“.

Kao što vidiš, zabrana diskriminacije po osnovi seksualne orijentacije, rodni identiteta i polni karakteristika, garantovana je zakonskim okvirom Crne Gore, te je svako kršenje ovih zabrana kažnjivo.

Kome možeš da se obratiš za podršku?

Ukoliko si transrodna, rodno varijantna i/ili interpolna osobama, podršku možeš dobiti kroz:

Grupe samopodrške koju organizuje Asocijacija Spektra, svakog četvrtka u 18:00h. Grupa se bavi pitanjima samoprihvatanja, identiteta, tijela, seksualnosti, partnerskih veza, porodice, diskriminacije u društvu, razvijanjem mehanizama za odbranu od nasilja i diskriminacije i svim drugim temama koje su od značaja za transrodne i rodno varijantne osobe.

Kontakt: Nikola Ilić, nikolailic.spektra@gmail.com, 068/426-695.

Individualne vršnjačke konsultacije podrazumijevaju vršnjačko savjetovanje sa trans aktivistima/kinjama Asocijacije Spektra a siguran i povjerljiv način u sigurnom prostoru. Konsultacije se obavljaju uživo, preko telefona ionline.

Kontakt: Nikola Ilić, nikolailic.spektra@gmail.com, 068/426-695.

Facilitacija pristupa zdravstvenim uslugama koju pruža Asocijacija Spektra, a koja obuhvata olakšavanje pristupa medicinskim stručnjacima/kinjama koji/e imaju iskustva u radu sa trans osobama, pružanje pratnje i podrške tokom traženja zdravstvenih usluga, kao i pružanje podrške tokom samog procesa prilagođavanja pola.

Kontakt: Jovan Ulićević, jovan.spektra@gmail.com, 067/135-205.

Podrška prilikom prijave nasilja i/ili diskriminacije koju pruža takođe Asocijacija Spektra, i podrazumijeva učestvovanje u ulozi zastupništva i/ili povjerljivog lica, ali i pružanja podrške osobi u odnosu na konkretni slučaj.

Kontakt: Jovan Ulićević, jovan.spektra@gmail.com , 067/135-205.

Besplatna pravna pomoć koju pruža LGBTIQ Asocijacija Queer Montenegro, a kroz koju LGBTIQ osobe mogu dobiti besplatno pravno savjetovanje i zastupanje u svim slučajevima nasilja i diskriminacije koje uključuje seksualnu orijentaciju, rodno identitet, rodno izražavanje i/ili polne karakteristike.

Kontakt: Danijel Kalezić, danijel@queermontenegro.org, 067/309-399.

Prevenција HIV-a i polno prenosivih infekcija koja podrazumijeva usluge koje pruža LGBTIQ Asocijacija Queer Montenegro i NVO Juventas. Usluge se ogledaju u pružanje informacija o prevenciji HIV-a i PPI, obezbjeđivanju materijala zaštite tokom seksualnih odnosa, sterilnog pribora za injektiranje droga, psihološke, medicinske, socijalne i vršnjačke podrške, organizovanja anonimnog testiranja, kao i pružanja podrške tokom testiranja, ali i facilitaciji pristupa terapiji za HIV i ostalih PPI.

Kontakt: Jelena Čolaković, jelena.colakovic@gmail.com,

Danijel Kalezić, danijel@queermontenegro.org, 067/309-399.

Ova publikacija je finansirana od strane #EKHN u okviru #SoS_
projekat. Stavovi izraženi u ovoj publikaciji predstavljaju stavove
autora/ki, te ne predstavljaju stavove i mišljenja EKHN.

This publication is funded by #EKHN in framework of #SoS_
project. The views described herein are the views of the authors, and do not
represent the views or opinions of EKHN.

